

טיפ-עלון

למורי העברית • דברים שכדאי לדעת

י"ג באדר א' תשפ"ב
14 בפברואר 2022

הפיקוח על העברית
בקדם-יסודי וביסודי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית, אגף שפות

"קמץ א', א" – וזה הכול?"

תהליך רכישת הקריאה הוא אחד השלבים המופלאים והמרגשים בחיי הילדים. וההורים? ייתכן שגם הם נרגשים אך חוששים. חלקם אולי מרגישים שחסר להם ידע על התהליך, והוא בבחינת סוד עבורם.

[בסרטון המצורף](#) ד"ר שני לוי שמעון פונה אל הורי הילדים בכיתה א' ומסבירה בדרך שמתאימה למי שאינם אנשי מקצוע מהן היכולות העומדות בבסיס הקריאה וכיצד הם יכולים לקדם. המודעות של ההורים ליכולות אלו תסייע להם לזהות הזדמנויות לטיפולן בשגרת החיים בבית, וכך יהפכו ההורים לשותפים פעילים בקידום התהליך.

מן המחקר אל הכיתה

הפיקוח על הוראת העברית בקדם יסודי וביסודי מזמין אתכם למפגש נוסף בסדרת המפגשים עם חוקרים "מן המחקר אל הכיתה". במפגש תרצה ד"ר עינת טסלר על משוב מקדם למידה.

המפגש יתקיים ביום ד' כ"ב באדר א' 23.2.22, בשעה 20:00.

ההרצאה תעסוק בקידום הבנת הנקרא על ידי שימוש בעקרונות של משוב מקדם למידה. יוצגו סוגי משוב שונים ויודגם כיצד הם יכולים לקדם תהליכי הבנת הנקרא ותהליכים מטא-קוגניטיביים כמו הערכה עצמית.

נא לאשר השתתפות [כאן](#).

הירשמו [כאן](#) לקבלת הודעות על ההרצאות הבאות בסדרה.

יש לכם שאלה למפמ"רית? מוזמנים לשלוח [כאן](#).
הירשמו [כאן](#) לקבלת הודעות משולחן המפמ"רית.

היכנסו לגיליונות קודמים של [הטיפ-עלון](#)

מוגש מטעם צוות הפיקוח על הוראת העברית בקדם יסודי וביסודי
עורכת: ד"ר מעין תדמור-טרוינסקי

שאלה למפמ"רית

איך אפשר לטפח אוריינות ושפה מחוץ לכותלי הכיתה? **דליה הלוי דרזנר**: ילדים מבליים זמן ניכר בחיק המשפחה ובסביבת הבית. פעילויות שונות מחיי היום-יום יכולות לשמש מצע לטיפוח אוריינות ולהעשרת השפה, אם ההורים יהיו ערים להזדמנויות הללו וידעו כיצד לנצלן תוך כדי השיח הטבעי שלהם עם הילדים. מורים יכולים להציע להורים להרחיב את השיח סביב עניינים שבשגרה, כגון יציאה לקניות, נסיעה משפחתית, משחק או ארוחה. הורים וילדים יכולים לתאר אירוע או התנהגות, לספר על מקרה שקרה, לשתף ברגשות, להביע דעה ולנמק אותה, לשתף בחוויה, להביע משאלה.

ידוע למשל כי ילדים נוטים להעביר זמן רב בצפייה בתוכניות או בסרטונים שמעניינים אותם. אפשר להציע להורים להצטרף אל הילדים מעת לעת ולשוחח על מה שראו יחד. אפשר גם לשאול את הילדים על תוכניות שראה בעצמם, להתעניין ולבקש מהם לספר את תוכנם, לשאול לחוות דעתם, להסכים אתם או לחלוק עליהם. חשוב להקשיב לילדים ולבקש מהם לפרט, לגוון את המבעים, לדייק ולהבהיר את דבריהם. תגובה מתעניינת ומעודדת של מבוגר מעוררת את הדיבור של הילדים וגם מהווה מודל לשפה מפותחת ולתקשורת יעילה.

השיח המשותף עם מבוגר מעורר סקרנות ומרחיב דעת, מעמיק את ההבנה, מפתח חשיבה ביקורתית ומעשיר את השפה של הילדים. שפה נושאת איתה מחשבות, ערכים, יכולת התבוננות על העולם ועל מצבים חברתיים. ככל שנרבה לשוחח עם הילדים בכיתה ובבית על מה שקורה להם ועל מה שהם רואים, נעזור להם לפתח את השפה, וגם את יכולותיהם להבין ולקיים תקשורת עם סביבתם.

בעלון הנוכחי רעיונות וכלים לשיתוף הורים בטיפוח האוריינות גם בסביבת הבית.

* בטיפ משולבים דברים מתוך ראיון עם המפמ"רית בגיליון סקופ מהדורה 58: שפה. כ"ב בחשוון תשפ"ב, 28.10.2021.

קריאה חוזרת בבית

כלי יעיל לשיפור שטף הקריאה הוא קריאה חוזרת. כן! פשוט לקרוא שוב ושוב את הטקסט ובכל קריאה לשפר את הדיוק, את הקצב ואת ההטעמה. ההורים בבית יכולים להיות חלק חשוב ובעל משמעות בתהליך זה. כדאי לשתף את ההורים בכל שבוע בטקסט המיועד לקריאה בבית ולצייד אותם בכלים לעידוד וחיזוק הקריאה של ילדיהם, לדוגמה:

- ❖ צילום סרטון של הילד מקריא את הטקסט באוזני ההורה ושליחתו למורה למשוב.
- ❖ קריאה משותפת של ההורה והילד. אפשר לקרוא לפי חלוקה לתפקידים בהתאם לדמויות ולהחליף תפקידים כדי ליצור עניין.
- ❖ מתן בחירה לילד, למשל בחירה בטקסט או רק בקטע מתוכו, בחירה במאזינים ובמועד הקריאה.
- ❖ ניהול מעקב משותף עם הילד אחר הקריאה (באמצעות טבלה, חתימות, מדבקות וכדומה).
- ❖ בחירה משותפת של ההורה והילד במילה מרכזית מהטקסט, פירוש המילה והרחבת השימוש בה במגוון דרכים והקשרים.
- ❖ עידוד שיח דיאלוגי הנגזר מהטקסט. למשל הילד יכול לשאול את המאזינים שאלות, כגון "מה עניין אתכם במה שקראתי?", "מה אתם חושבים על...".

חשוב לזכור, כי הקריאה בבית צריכה להיות מתוך אינטראקציה נעימה ומעודדת בין ההורה לילד. לכן חשוב שהמורה תדגיש בפני ההורים את תרומתם גם להיבטים הרגשיים הכרוכים בקריאה.

"החדשון לילדים" בכיתה וגם בבית

"החדשון לילדים" מתפרסם אחת לשבוע, בימי רביעי בבוקר, ומתאים לתלמידים בכיתות ד-ו. בחדשון כתבות קצרות בנושאים שעל הפרק וכן עיסוק באוצר מילים הקשור לנושאים הללו. עורכת החדשון, הד"ר ריקי תמרי, בוחרת מתוך אירועי האקטואליה את אלה שיכולים לעניין ילדים – נושאים המתאימים לפיתוח שיח ולהרחבת הידע. מה כדאי לעשות בכיתה?

- ❖ להקצות באופן סדיר זמן לקריאת ה"חדשון".
- ❖ לבחור את דרך הקריאה באופן דיפרנציאלי – קריאה עצמית, קריאה קולית משותפת או שילוב של מגוון דרכי קריאה.
- ❖ לקיים דיון במליאת הכיתה או בקבוצות בסוגיות חברתיות או ערכיות העולות מתוך הכתבות.
- ❖ לעורר שאלות בנושאי הכתבות ולחפש מידע במקורות נוספים.
- ❖ לעסוק בלשון הטקסטים – במבנים לשוניים ובאוצר המילים.
- ❖ לשלב משחוק – משחקי מילים, משחקי תפקידים.

מה כדאי להציע לתלמידים ולהורים לעשות בבית? לקרוא יחד את הכתבות, לשוחח על הנושאים שבחדשות ותוך כדי השיח להדהד את המילים שב"חדשון" גם בבית.

ובני השש לומדים פתאום (?) לקרוא

אומנם הלמידה הפורמלית של הקריאה מתרחשת במסגרת בית הספר בכיתה א', אך היכולות העומדות בבסיס הקריאה מתפתחות בשנים הקודמות לזה, בגן ובבית. הבית והמשפחה הם ההקשר הראשוני שבו ילדים צעירים נחשפים לשפה הכתובה. החשיפה נעשית דרך נוכחותם של חומרים כתובים במרחב הביתי והשימוש בהם על ידי כלל בני המשפחה, כגון פעילות לימודית של אחים, קריאה לשם הנאה וכדומה. חשיפה זו מתאפשרת גם בזכות חוויות המאפשרות להורים להתייחס באופן פעיל לשפה הכתובה, כגון קריאת סיפור, כתיבת פתקים, התייחסות לשלטים וקריאת תוויות.

מורים יכולים לכוון הורים לפעילויות כגון אלה באמצעות ההסכת (פודקאסט) "הורות מיטבית (חלק 4): חשיבותה של קריאה" – ריאיון עם הפרופ' דורית ארם על קידום קריאה ואוריינות בבית.